

El català a Eivissa:

A mig camí entre el plor i l'esperança.

De tots és conegut el vell dilema entre el qualificar de mig buid o de mig ple un got, segons ho faci un pessimista o un optimista. El mateix podem plantejar-nos en avaluar la situació en la que es troba la normalització lingüística escolar.

Si feim el contrast comparatiu entre la situació de fa deu anys i l'actual, és evident que podem ser moderadament optimistes, però si pensam que deu anys són molts i en canvi els resultats minsos, haurem d'atemperar -al manco- l'optimisme de la primera visió.

Fa pocs dies, es presentava a Eivissa una nova revista, *Veu d'Eivissa i Formentera*, que es pretén de caràcter mensual, ideològicament plural, íntegrament escrita en català i que, com a primera mesura que garanteix justament la seva independència, ha renunciat -d'entrada- a rebre subvencions de les Institucions. A la presentació de la revista, presidint la taula al costat del periodista Pep Costa i l'editor, va acceptar ser-hi el Conseller de Cultura del Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Hagués estat impen-sable una cosa així no fa gaires anys; que un representant institucional pogués estar en un acte polític, que no deixava de ser reivindicatiu, no es podia ni somniar.

Idò en la mateixa mesura que el català s'ha anat obrint camí en la consciència social, encara que no en l'ús, s'ha anat fent pas a l'interior de les escoles.

Ensenyament primari.

L'Escola de Sant Rafel, poble situat al centre del nucli de comunicacions de l'Illa, va ser la primera que començà l'ensenyament en la nostra llengua. Ho va fer amb un pla que involucrava directament tot el professorat i que introduïa de manera progressiva la llengua catalana substituint l'espanyol.

Per una banda es va sol·licitar que l'ensenyament de l'àrea de social a tots els cursos dels cicles mitjà i superior fos en català i per altra banda, que la resta d'assignatures també es fes en la nostra llengua, curs a curs des de tercer d'EGB, legalitzant de pas les experiències anteriors fetes a preescolar i cicle inicial. D'aquesta manera el curs 1991/92 només es fan en castellà l'àrea de les matemàtiques i ciències de la naturalesa a 7è i 8è d'EGB. Al juny de 1994, sortirà

la primera promoció d'escolars pitiüsos que hauran realitzat tota la seva educació general bàsica en català. El col·legi fou distingit amb el Francesc de Borja Moll en la seva primera edició, el 1988, i l'any passat rebé la Menció d'Honor Sant Jordi, guardó honorífic que anualment atorga l'Institut d'Estudis Eivissencs a aquelles persones o institucions que s'han distingit en la seva tasca en favor de la recuperació de la nostra llengua i cultura.

Sa Bodega és el nom d'una escola situada a l'interior de la ciutat d'Eivissa. La seva edificació contrasta amb qualsevol altra. La imaginació popular fa anys va fer córrer la veu que hi havia hagut un error en la seva construcció i que s'havien utilitzat uns plànols previstos inicialment per a construir el centre a la que aleshores era «colònia-província» del Sàhara. En aquest centre s'havia aconseguit ja autorització per a impartir-hi en català l'àrea de les ciències socials pel curs 1991/92. Fa uns mesos el col·legi va demanar una ampliació d'aquesta autorització amb la qual cosa el pròxim curs només s'impartiran en espanyol algunes assignatures de les mal nomenades «maries»: pre-tecnologia, educació física, religió, ...

Cal fer un incís per a dir que, quan es va fer pública la pretensió dels mestres i del Consell Escolar de Sa Bodega d'ampliar el camp d'ensenyament en la llengua pròpia de la Comunitat, aparegueren els clàssics grupets entre el sector de pares d'alumnes que, per motivacions ideològiques els capdavaners, i per ignorància del que és el que realment es pretén, per part dels seus seguidors, iniciaren una campanyeta de protesta a través de la premsa i un intent de recollida de firmes oposant-se a la voluntat dels representants de la majoria. Afortunadament el seny s'imposà i tot fa creure que el pròxim curs podrà ampliar-se l'oferta escolar en llengua catalana.

Ca'n Cantó és el darrer Centre d'EGB inaugurat per n'Andreu Crespí a les Pitiüses; aquest ha estat el seu primer curs de funcionament. Està situat als afores d'Eivissa i el seu alumnat, com el de la resta dels centres de la rodalia, és hispanoparlant majoritàriament. El centre ha sol·licitat pel pròxim curs autorització per impartir en català, amb un projecte d'immersió, l'ensenyament als pàrvuls de quatre

anys. Aquest pla s'aniria ampliant, curs a curs, fins completar -en principi- el primer cicle d'educació primària. Paral·lelament s'ha demanat l'impartició de l'àrea d'experiències als dos primers cursos de primària i de socials als cicles mitjà i superior.

Sa Graduada és el més antic dels centres d'Eivissa. Hi ha tres línies complertes d'EGB. S'hi imparteixen en català l'Àrea d'Experiències, al cicle inicial, i la de Socials als cicles mitjà i superior.

Al Col·legi Públic de Santa Gertrudis s'hi està impartint des de fa dos anys l'àrea d'experiències al cicle inicial i la de les ciències socials als mitjà i su-

collegi, encara que els darrers anys s'hi ha anat integrant un petit nombre d'allots fills d'estrangers.

Formentera.

A Formentera, la situació no difereix massa de la que hem vist a Eivissa. Hi ha tres centres complerts, dos a Sant Francesc i un a Sant Ferran.

Al C.P. Sant Francesc, s'hi imparteix en català l'àrea de les ciències socials des de fa ja alguns anys; enguany l'oferta s'ha ampliat amb la impartició en català d'aquesta mateixa àrea al cicle mitjà.

Al C.P. Lluís Andreu, de la mateixa localitat de Sant Francesc Xavier, es troben als inicis d'aquest

perior.

Els col·legis públics de Jesús i de Sant Miquel han iniciat enguany en català l'ensenyament de l'àrea d'experiències al cicle inicial. Aquesta experiència continuarà amb l'àrea de les ciències socials al cicle mitjà el curs vinent.

Algunes escoles petites, de dues unitats, on s'hi recullen nens des de preescolar fins a vuitè d'EGB, com les de Buscatell, Corona o Sant Mateu, tots ells poblets del terme de Sant Antoni de Portmany, realitzen quasi bé tota la seva activitat en català. La major part de la població escolar d'aquests centres procedeix de famílies que es dediquen a la pagesia i el català és l'única llengua d'aquests infants en arribar al

camí de substitució o normalització lingüística escolar i només s'hi imparteixen les Ciències Socials del Cicle Superior.

Del CP Sant Ferran les informacions obtingudes per a la realització d'aquest treball són contradictòries. Mentre fonts del professorat formenterer asseguren que en aquell centre no es realitza cap matèria -excepte lògicament l'assignatura de Llenguatge- en català, la Caporalia d'Estudis ens ha assegurat que s'hi realitzen les Ciències Socials del Cicle Mitjà i que també són en català els llibres de text d'aquesta matèria.

A una de les tres unitàries existents, la de La Mola, el català es la llengua vehicular de més ampli ús.

Ensenyament Secundari.

Els entrebancs que es troben per a l'ensenyament en català a l'educació primària també apareixen a l'ensenyament secundari.

A l'IB Santa Maria, d'Eivissa, s'acordà posar en marxa un grup de primer curs íntegrament en català. La realitat és que no s'hi ha arribat a complir l'acord i tot l'ensenyament es continua fent en espanyol. Fonts pròximes a la Direcció de l'Institut han justificat aquest fet en la manca de suficient nombre de sol·licituds dels estudiants per a iniciar en català els seus estudis de batxillerat, si bé es reconeix que no hi hagué ni la informació suficient ni es crearen les condicions adequades. De tota manera, pel curs 92/93, el Consell Escolar ha acordat que s'imparteixin dues assignatures en aquesta llengua a cada grup ... sempre que hi hagi possibilitats de fer-se.

El curs passat s'acordà pel Consell Escolar de l'IB Sa Blanca Dona, i així ho acceptaren posteriorment la Conselleria d'Educació i el MEC, anar catalanitzant progressivament la impartició de les classes fins arribar al 100 %. La realitat però, «... és que només s'hi fan classes soltes, al voltant d'un deu per cent, la xifra més baixa dels darrers set anys», en paraules d'En Bernat Joan i Marí, catedràtic de llengua i literatura catalana de l'esmentat Institut. El Director de Sa Blanca Dona, el catedràtic Pep Mari, se mostra dolgut per aquest fet que reconeix cert: «Tèdicament ho podríem fer tot en català, però clar, després la Direcció Provincial ens omple el Centre amb professors d'altres comunitats autònomes, que no és que hi posin mala voluntat, és que no en saben de català... i pel curs vinent no tenim massa esperances de què la situació millori», es lamenta.

L'IB Quartó de Portmany, de Sant Antoni, dirigit precisament pel catedràtic de llengua i literatura catalana Marià Torres, és l'únic on ni tan sols s'ha plantejat realitzar alguna classe en català, segons ens ha informat la seva Cap d'Estudis, Carme Guasch. Allí, oficialment, es fa tot en espanyol, malgrat que dos o tres professors, amb força voluntarisme degut a l'ambient hostil i la manca de recolzament, utilitzin bàsicament el català com a llengua vehicular en la impartició de les seves classes.

L'Institut de Formentera s'ha acollit a l'experiència de «Reforma». A primer curs l'àrea d'experiències es realitza bàsicament en català i pel pròxim curs està previst que dos dels tres grups existents a

primer i segon funcionin íntegrament en català.

Al recollir la informació i el parer de les direccions i caporalies d'estudis dels diferents instituts pitiusos hem pogut copsar una crítica unànime envers la manera de fer la provisió de professorat per part de les autoritats del MEC que no té en compte la capacitat lingüística dels docents ni tan sols per poder dur a terme aquells plans que han estat prèviament autoritzats pel propi Ministeri.

El paper del professorat.

És evident que el professorat és el element dinamitzador de qualsevol canvi positiu que pugui produir-se a l'escola. Així ens troban amb què els dos únics centres, si excloem qualsevol unitària, que han contestat una enquesta del Departament de català del CEP d'Eivissa, dient que el català és la llengua habitual del centre, són els Col·legis Sant Rafel i Sa Bodega.

Que l'alumnat sigui majoritàriament hispanoparlant o no en la seva llengua familiar tampoc és quelcom que tenguí una importància vital. Hem vist com a Eivissa, on l'estrat sociocultural de tots els centres és similar, s'hi donen tractaments lingüístics ben diferenciats.

A Sant Antoni de Portmany i a Santa Eulàlia del Riu, els dos nuclis de població amb més nombre d'habitants si descomptam Eivissa, no hi ha cap centre on es realitzi una sola experiència educativa en català i els pares més conscienciats, que prefereixen que els seus fills coneixen millor la llengua pròpia d'allà on viuen, s'han de desplaçar a Sant Rafel.

A totes les escoles on es realitza l'ensenyament totalment o parcialment en català hi trobam equips directius convençuts i compromesos en aquesta tasca, i justament allí on es fa en espanyol acostumam a trobar-hi directius convençuts, amb sinceritat o per conveniència i comoditat, de què ha de ser en la llengua pròpia de Castella-La Manxa en la què s'ha d'impartir l'ensenyament a Eivissa.

El got, és mig ple o mig buit?. Aquesta ha estat una crònica des d'Eivissa, o des del Camerum?, com em suggeria que la titulàs un bon amic i col·lega que porta molts anys avisant de què sense sobirania no hi ha veritable autonomia.

Leopold Llombart.
Professor d'EGB
C.P. Sant Rafel